0.160
4.1987, s.8

HAFTALIK HABER-YORUM DERGİSİ
22-28 ŞUBAT 1987/YIL:1/SAYI:8/500 TL.

2000'e DOĞRU

MHP Davası: Osman Engin'in itirafları

Kendi elyazısıyla

Atatürk ve Allah

İlk kez yayınlanıyor

İZÜ - İSMAİL KARA TÜRKİYE'DE DİNİ HAYAT ARŞİVİ

Kütüphanesi
2000
İKİBİN'E DOĞRU

HAFTALIK
HABER VE YORUM
DERGİSİ

Yıl: 1, Sayı: 8,
22-28 Şubat 1987 | 500 lira

Sistem Yayıncılık Tic. ve San. A.Ş. adına
SAHİBİ
Kamil Arslantürkoğlu

SORUMLU MÜDÜR
Fatma Yazıcı

HABER MÜDÜRÜ
Feyza Zileli

ANKARA TEMSİLCİSİ
Halil Berktay

İZMİR TEMSİLCİSİ
Ali Karşılayan

YURTDIŞI TEMSİLCİSİ
Deniz Kavukçuoğlu

YAZAR VE ÇİZERLER
Türker Alkan, Melih Cevdet Anday, Nimet Arzık, Halil Berktay, Necati Cumalı, Fikret Otyam, Doğu Perinçek, Semih Poroy, Cemal Süreya, Osman Şahin, Hasan Yalçın

Bu sayıda
İstanbul
Ahmet Aka, Süleyman Akman, Cangiz Arkangil, Asuman Bayrak, Mustafa Birçak, Kamil Erdoğdu, Hürriyet Karadeniz, Şule Perinçek, Hasan Seçkin, Hüseyin Şimşek.

Ankara
Mehmet Beşeli, Çiğdem Çidamlı, Zihni Erdem, Bilal Güneş, L. Doğan Tılıç, Guner Tekgöz, Metin Özuğurlu

Kapak resmi:
Hasan Fehmi Hızal

Pikaj: Baki Başgöze

İDARE MÜDÜRÜ
Mehmet Sabuncu

REKLAM MÜDÜRÜ
Selma Şimşek

Reklam için telefon
526 42 93

Dizgi ve teknik hizmetler
SİSTEM OFSET, 520 66 27

Basıldığı Yer
HÜRRİYET OFSET A.Ş.
Selakğy/İSTANBUL

Dağıtım
HÜRRİYET HOLDİNG A.Ş.

İstanbul
Başmusahip Sok. No: 16 Talas Han
Kat: 4 Cağaloğlu/İSTANBUL
526 42 93 - 511 54 71

Ankara
Olgunlar Sok. 20/5
Bakanlıklar/ANKARA
25 39 20

İzmir
850 Sokak No: 4/303 Konak/İZMİR

Yurtdışı
Mittelweg 25
2000 Hamburg 13
Tel (040) 44 54 09
FEDERAL ALMANYA

ATATÜRK: "Bir Allah'ın kabulü siyasetin sonucudur"

Atatürk elyazısıyla düştüğü notlarda Allah düşüncesinin doğuşunu sosyal ve siyasal gelişmelerle açıklıyordu. Ne var ki, 1930'ların ders kitaplarında öğrencilere okutulan bu görüşler , bugün Atatürk Yüksek Kurumu arşivlerinde saklanıyor.

MHP'li Osman Engin'in itirafları

Engin'in itirafları 134 sayfa. Mamak Cezaevi'nde kaleme alınmış. Öldürmeler, yaralamalar, kundaklamalar, hain ilan edilen ülkücülerin ortadan kaldırılması, MHP-ÜGD ilişkileri, ÜGD'nin "öldür" emirleri...

Van'da jandarmanın toprak işgali

Yukarı Tulgalı köyünde, köylülerin parasını ödeyerek sahip oldukları, yıllardır sürdükleri, vergisini ödedikleri, tapulu arazilerine jandarma el koydu. Bu topraklar, hiçbir yasal dayanak olmaksızın "yasak saha" ilan edildi.

Adana Cezaevi

61 tutuklu üçüncü kez açlık grevinde. Islak havasız, böceği bol hücreler. Güneş görmeyen, ziyaretçisi geri çevrilen, günaşırı dayak yiyenler...

Erzincan Polis Okulu

"Yalatırım vallahi sistem bu." Öğrenci dolapları, yemek tabakları, ekmek kırıntıları, ayakkabı ve terlikler, hatta kömürler, teftişten kurtulamaz.

Bu hafta

MEKTUPLAR 4

KAPAK
ATATÜRK'ÜN EL YAZILARI 8
"Bir Allah'ın kabulü siyasetin sonucudur"

TÜRKİYE
MHP DAVASI 20
Örtülemeyen itiraf
VAN/ÖZALP 24
Köylünün toprağını jandarma işgal etti
DYP'de iki farklı tutum..... 28
Doğramacı'nın gelinine havadan doktora 29
Köy merasına süper lüks villa 30
Adana'nın hücreleri, hücreleri 32
Düşünce "suçu" 35
Göç olayına tepkiler 36
Bedelli askerlik kuraşı nasıl çekildi 37
Ceset nereye gitti? 37
Olaylar İzler 38

DÜNYA
Amaç Sovyetler'i sıkıştırmak 40
B1 savaş uçağı: Fiyasko mu? 41

TOPLUM
Uygun adım fuhuş 42
Hastalara "sırdaş hesap" yöntemi uygulansın 45
Spor 46
Dünya gene de dönüyor 47
Erzincan Polis Okulu "Yalatırım vallahi, sistem bu" 48

KULTUR-SANAT
Resim /Hakkı Anlı 50
Kitap 52
Filistin direnişinde bir kadın sesi..... 54
Sinema / Prenses Ucuz bir politik film 55
ETKİNLİKLER 56
TELEVİZYON 58
BULMACA 60

YAZI VE ÇİZGİLER
Semih Poroy
Karikatür 6
Doğu Perinçek
Puttu, yük oldu 7
Cemal Süreya
İZDÜŞÜMLER 19
Nimet Arzık
Tek At, Tek Mızrak 39
Necati Cumalı
Etiler Mektubu 53
Fikret Otyam
Forum 62

İZÜ - İSMAİL KARA TÜRKİYE'DE DİNİ HAYAT ARŞİVİ

'Bir Allah'ın kabulü siyasetin sonucudur'

Atatürk "Türk Tarihinin Ana Hatları"na kendi eliyle yazdığı eklerde, tek Allah düşüncesinin doğuşunu sosyal ve siyasal gelişmelerle açıklıyordu. Bu açıklamalar daha sonra lise tarih kitaplarında aynen yer aldı. Ne var ki kutsal kitapların ilahi yaratılış teorilerini eleştiren satırların Atatürk'e ait olduğu bugüne kadar gizlendi ve elyazıları da Atatürk Yüksek Kurumu arşivlerinde saklanıyor.

"Masum ve cahil insanları, yüzlerce Allah'a taptırmak veya allahları muayyen gruplarda toplamak ve en nihayet, bir Allah kabul ettirmek, siyasetin doğurduğu neticelerdir."

Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu'nun kasalarında gizlenen Atatürk'ün elyazılarında, yukardaki cümle aynen yer alıyordu. Üstelik bu satırlar, bugün arşivlere kitlense de 1930'ların Türkiye'sinde gün ışığı görmüştü. Aynı cümle 1930 yılında Devlet Matbaası'nda basılan "Türk Tarihinin Ana Hatları" adlı kitabın 220-221. sayfasında da okunuyordu. Dahası 1930'larda liselerde okutulan Tarih kitabının 1. cildinin 121. sayasında (1932 baskısı) gene bu cümleye rastlanıyordu. Demek ki Atatürk Allah'ın doğuşu konusundaki görüşünü "Türk Tarihinin Ana Hatları" hazırlanırken, taslak çalışmasına elyazısıyla eklemişti. Bu ekleme, 1930 yılında yalnız Kemalist seçkinler arasında incelenmek ve eleştirilmek üzere yüz adet basılan "Türk Tarihinin Ana Hatları"nda aynen yer almıştı. Lise Tarih kitapları bu ön çalışma geliştirilerek hazırlanmış ve 1930'lar ve 1940'larda lise birinci sınıfta okuyanlar, Atatürk'ün Allah'ın doğuşuna ilişkin sosyolojik belirlemesini öğrenmişler, sınav kâğıtlarına yazmışlar, kısacası bu görüş yönünde eğitilmişlerdi. Bugün kasalarda kitlenen dinlerin tarihi ve sosyolojisi konusundaki Cumhuriyet ideolojisi, dün eğitim sisteminin temelini oluşturuyordu.

Çankaya'daki köşkte ilk tarih çalışmaları. Afet İnan, Atatürk ve Tevfik Bıyıklıoğlu.

Haydi çocuklar tarih araştırmalarına...

Olayın geçmişi, Atatürk'ün çevresindeki tarih çalışmalarının başlangıç yıllarına kadar uzanıyordu. Afet Hanım 1928 yılında İstanbul'da Fransız Dame de Sion okulunda okurken, bir coğrafya kitabında "Türk ırkının sarı ırktan olduğu" iddiasına rastlıyordu. Dahası kitap, Türkleri ikinci sınıf ırklardan sayıyordu. Fransızca coğrafya kitabı, bu

İZÜ - İSMAİL KARA TÜRKİYE'DE DİNİ HAYAT ARŞİVİ

GÖRÜŞME

ERDAL İNÖNÜ

Saklı tutmak yanlış

Atatürk'ün, bütün yazdıklarını gelecek kuşaklara bırakmak, bugünkü yöneticilerin de bilim adamlarının da görevidir.

2000'e Doğru dergisi Ankara Temsilcisi Halil Berktay, SHP Genel Başkanı Erdal İnönü ile görüştü.

— *Sayın İnönü, Atatürk'ün bu el yazısı notlarının varlığı konusunda, hiçbir resmi belgenin, bir ipucunun yer almamasını, kataloglarda belirtilmemesini, Atatürk'ün yayınlanmış eserlerinde ya da Atatürk'e dair yazılmış kitaplarda görülmemesini, adeta halkın bundan habersiz tutulmasını, nasıl değerlendiriyorsunuz?*

— Önce hayretle karşılıyorum. Atatürk'ün bütün çalışmalarının, kamuoyunun yararlanacağı bir şekilde sınıflandırılmış olması gerekirdi bugüne kadar. Ama anlaşılıyor ki hâlâ yapılmayan pek çok şey var. Bütün bu eksikleri tamamlamak; bizim hayatımızda bu kadar önemli yer tutan, Cumhuriyet'in kurucusu Atatürk'ün, hayatı boyunca bütün yazdıklarını gelecek kuşaklara bırakmak, bugünkü yöneticilerin de, bilim adamlarının da görevleri arasındadır. Anlayamıyorum, bugüne kadar niçin meydana çıkmamış?

Ama işte görüyorum ki siz bir yerden buldunuz ve bunu şimdi meydana çıkarmaya başlıyorsunuz. Elbette resmi kurumlar da sizin açtığınız yoldan gidip, bütün bunları meydana çıkarmak için gerekeni yapacaklardır. Genel olarak geçmişle ilgili belgeleri, tarihe ışık tutan önemli kaynakları uzun süre saklı tutmak gibi bir gelenek olduğunu, tarihçiler benden iyi bilirler. Bence bu yaklaşım yanlış. Ne kadar çok şey bilirsek, o kadar iyi kendimizi koruruz. Bilgiden çekinmek kadar yanlış bir yaklaşım olamaz.

Atatürk bir deha; dehaların hayatları boyunca giriştikleri yaratıcı çalışmalar çok değişik evrelerden geçer. Neler yapmışlar? Yanılgıları varsa onlar neymiş? Bunların hepsi, bugünkü kuşakların da gelecek kuşakların da merakla öğrenmek isteyeceği şeylerdir.

Tarih konusunda Atatürk uzun süre çalışmıştı. Tabii gene Türk toplumunun, Türk ulusunun, aklındaki hedefe ulaşması için bunları yapmıştı. Yani çağdaş uygarlığa erişmek, onu geçmek... Bu amaçla yola çıkarak, tarihin yazılmasına, yorumlanmasına katkı yapabilecek çok çalışmalar yaptıklarını ben hatırlıyorum, o zamanlar, hayal meyal. Çok küçüktüm gerçi; ama Atatürk'ün tarihle uğraşması, yol gösterici bir cumhurbaşkanının böyle bir konuya girmesi, o zaman devletin ileri kademesindeki pek çok insanı da bu konularda uğraştırmıştı. Bakanların çalışmalara katıldıklarını, belirli kitapları inceleyip raporlar getirdiklerini, sonradan duymuşumdur.

Demek istiyorum ki, gayet geniş bir çalışmaya, yaratıcı tarafları da olabilecek bir çalışmaya girmişlerdi. Burada neler yapıldıysa, bunların hepsinin elbet belgelerde bulunması gerekir. Kaybolmayanların meydana çıkarılması çok yararlı olacaktır. "Burada söylenen her şey şaşmaz doğrudur, dolayısıyla bugünkü yaklaşımımıza uymayan bir tarafı varsa bunu saklayalım da kimse bugün yaptıklarımızdan dönmek zorunda kalmasın" gibi yaklaşımlar, çok yanlış. Bugünkü kuşaklar, karşılaştıkları sorunları çözmek için elbet kendi akıllarını kullanacaklar, çağdaş uygarlık içinde Türk ulusunun bugünkü düzeyini düşünerek sonuçlara varacaklardır. Ama Atatürk, o zaman neler düşünmüş? Neler yazmış? Bunları görmek bize ışık tutar. Her bakımdan yararlıdır. □

iddiasını kanıtlamak için resimler de yayınlamıştı. Afet Hanım, bu resimleri çevresindeki insanlarla karşılaştırmış, fakat bir benzerlik kuramamıştı. Bunun üzerine resimleri Atatürk'e gösteriyor, ayrıca Avrupa tarihlerinin barbar diye andıkları Türkleri yalnız istilacı bir kavim olarak yazmalarına duyduğu tepkiyi dile getiriyordu. Gazi, Afet Hanım'ın kendisine yönelttiği sorulara, "Hayır böyle olamaz. Bunların üzerinde meşgul olalım" yanıtını veriyordu. Atatürk, derhal yeni kitaplar getirtiyor ve bizzat tarih çalışmalarına girişiyordu. Tabii tek başına değil, çevresindeki tarihçileri de seferber ederek.

Afet İnan, anılarında tarih çalışmalarının 1929 yılından sonra yoğunlaştığını yazıyordu. Fakat asıl 1930 yılında, "geniş bir tarih araştırmaları devri" açılmıştı. 23 Nisan 1930 günü Türk Ocakları'nın VI. kurultayı toplanıyor ve Gazi'nin telkinleriyle bir "Türk Tarihi Heyeti"nin oluşturulması, kararlaştırılıyordu. "Türk Tarihi Heyeti"nin Birinci Reisliğine Cumhurreisliği Umumi Katibi Tevfik Bey (Bıyıklıoğlu) seçilmişti. Akçuraoğlu Yusuf Bey ve Samih Rıfat beyler ise İkinci Reisliklere geliyorlardı. Dr. Reşit Galip Bey Umu-

İZÜ - İSMAİL KARA TÜRKİYE'DE DİNİ HAYAT ARŞİVİ

GÖRÜŞME

Prof. UTKAN KOCATÜRK

(AKDTYK Başkan Yardımcısı)

"Tehlikeli sonuçlar doğurur"

2000'e Doğru yazarlarından Doç. Türker Alkan, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Başkan Yardımcısı Vekili ve Atatürk Araştırma Merkezi Başkanı Prof. Dr. Utkan Kocatürk ile görüştü.

— *"Türk Tarihinin Ana Hatları" kitabının yazılışına Atatürk'ün katkılarını ortaya koyan elyazmaları var elimizde...*

— Bunlar neredeymiş?

— *Orijinallerinin, Atatürk Yüksek Kurumu'nda muhafaza edildiği söyleniyor.*

mi Katiplik görevini yapacaktı.

Seçimden sonra söz alan Reis Tevfik Bey, "Gazi hazretlerinin milli tarihimizle bizzat meşgul olan heyeti yüksek himayeleri altına almalarının" başarı için kesin bir güvence olduğunu belirtiyordu. Tevfik Bey sözlerini şöyle bitiriyordu: "Büyük Gazi'nin himaye ve irşadları ve sizler gibi pek kıymetli vatanperver ve ilim âşıkı zevatın mesaisi ile milli tarihimizin hakiki çehresi ile ve bütün parlaklığı ile meydana çıkacağına eminim."

Tarih kitabı hazırlarken, Kemalist cumhuriyetçilerin bir amacı da Tevrat'ın tekrarı olarak gördükleri Kuran'da yer alan yaratılışa ilişkin görüşleri çürütmekti. Kutsal kitapların, kökü Babil efsanelerine kadar uzanan tanrısal açıklamalarının karşısına doğa bilimleri çıkarılıyordu.

Türk Ocakları'nda bir "Türk Tarihi Heyeti"nin kurulmasıyla Türk Tarih Kurumu'nun temeli atılmıştı. Kurum, bir yıl sonra, 1931 yılında dernek olarak resmen kurulacaktı.

Sofradaki tartışmalardan daktilo metne

Atatürk'ün ünlü sofrası, gece yarılarına kadar tarih tartışmalarına sahne oluyordu. Atatürk, sofrada bulunan tarihçilere sorular yazdırıyor, bu soruların cevaplarını araştırmalarını istiyordu. Yazdırılan sorular ve cevapları da bugün Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu'nun arşivlerinde günışığına çıkacakları zamanı bekliyorlardı. Yoğun çalışmaların ilk ürünü, daha 1930 yılında alınmıştı. Sofradaki tartışma ve sorularla yönlendirilen çalışmalar sonunda, "Türk Tarihi Heyeti" daktilo ile yazılmış bir metin hazırlıyordu. Daktilo metin, Gazi tarafından sayfa sayfa okunuyor, her sayfasına ekler ve "düzeltmeler" yapılıyordu. İşte tek Allah fikrinin doğuşu konusunda *2000'e Doğru*'nun kapağında yer alan cümleler de daktilo metne Atatürk'ün kendi eliyle yazdığı bir bölümde yer alıyordu.

Atatürk'ün yazdıkları okunduğu zaman, dinlerin tarihine ilgisi hemen görülüyordu. Atatürk, dinleri dindışı bir açıdan ele alıyordu. Dinlere karşı cesur ve radikal bir tutum göze çarpıyordu elyazılarında. Cumhuriyetin önderi, İslamiyet'le ideolojik hesaplaşma içine giriyordu.

"Türk Tarihinin Ana Hatları" Gazi'nin ekleri ve "düzeltmeleri"yle daha sonra 100 adet basıldı. Demek ki bu ilk taslak ancak Kemalist seçkinler arasında okunacak ve tartışılacaktı. Nitekim 1930 yılında İstanbul Devlet Matbaası'nda basılan kitabın başlığının altında şu açıklama okunuyordu: "Türk Tarihi Heyeti'nin başka üyelerinin ve konuyla ilgili kimselerin görüş ve eleştirilerine arzolunmak üzere yalnız yüz nüsha basılmıştır."

Çalışmaya emeği geçenler de hemen başlığın altında belirtilmişti. Türk Tarihinin Ana Hatları, Türk Ocağı "Türk Tarihi Heyeti" üyelerinden Afet Hanımefendi ile Mehmet Tevfik, Samih Rıfat, Akçura Yusuf, Dr. Reşit Galip, Hasan Cemil, Sadri Maksudi, Şemsettin, Vasıf ve Yusuf Ziya beyler tarafından derleme, çeviri ve toplayıp yazma yollarıyla yapılmış bir girişimdi.

"Kutsal efsanelere" karşı "tarihi yasallık"

Amaç neydi? Bir devrimin önderi, yeni kurulan bir cumhuriyetin başkanı, niçin tarih çalışmalarına böyle kendini veriyor, tarih yazıyor ve yazdırıyordu? "Bu Kitap Niçin Yazıldı" başlıklı önsöz bu soruya da yanıt veriyordu. Birinci amaç, milli bir tarih yazmaktı. Kemalist cumhu-

İZÜ - İSMAİL KARA TÜRKİYE'DE DİNİ HAYAT ARŞİVİ

— Bunların Atatürk Araştırma Merkezi'yle hiçbir ilgisi yok. Buranın arşivinde böyle bir malzeme yok.

— Peki nerede olduğu konusunda bilginiz var mı?

— Hiçbir fikrim yok. Araştırma Merkezi'nde yok, onun için orijinallerini görmüş değilim.

— İkincisi, metnin içeriği çarpıcı. Dini, sosyolojik, ekonomik nedenleriyle ele alan bir yaklaşım söz konusu...

— Şöyle bir şey soracağım; bir yazı hukuksal anlamda, müellifin imzasıyla çıkmadıkça, falana aittir, filancanın görüşleridir, diyebilir miyiz? Bunun hukuksal sorumluluğu da var. Birinci yönü bu.

İkinci yönü, benim dediğimi destekler. Atatürk'ten öyle şeyler çıkar ki, bu sefer siz şaşırırsınız. Tam tersi şeyler çıkar; biz onların da yayınlanmasını bir mânâda uygun görmeyiz. Neden? Çünkü, fikri bir çalışmanın taslaklarıdır. Atatürk, bir tarih çalışmasına iştirak etmiş, kendi fikirlerini vermiş; artık o görüş Atatürk'ün değil, o kitabı hazırlayanlarındır. Cımbızla çeker gibi al üç taneyi, de ki Atatürkün'dür... O zaman Atatürk kendi imzasıyla neşrederdi; hiç bir beis yoktu. Herhangi bir şeyi ispatlamak ihtiyacı duymuyorum ben. Ben Atatürk araştırmacısıyım; öyle elyazıları gösteririm ki hayret edersiniz; Atatürkçü olarak ben onların oraya konmasını istemem.

— Ne bakımdan istemezsiniz?

— Şu bakımdan; bunlar taslak çalışmalardır. Atatürk'ün, dini o kadar öven görüşleri de vardır ki yazılarında, bu sefer siz yadırgayacaksınız. Bunlar, bu düzeyde istismar edilebilir; o fikri verseniz başka bir grup istismar edecek. Bizim gayemiz pür Atatürkçülüğü, yani belgesel Atatürk'ü ortaya çıkarmak. Bunu belge diye kullanmak, bence tehlikeli sonuçlar doğurur. Kendimizi çıkmaza götürebilir, çünkü belge bu değil sadece. Biz bunları sıraya dizmede, hangisi gerçek hangisi değil ayırmada, zaten güçlük çekiyoruz.

— Atatürk'ün bu elyazısı herhangi bir basılmamış elyazısı değil; sadece Atatürk'ün imzasıyla basılmamış. Ama TTK tarafından 100 tane basılmış.

— Ben bunu da görmedim, görmek isterim. Böyle bir şey varsa getirin. Ya karşılaştırırız da sözlerin bir kısmı kitaba geçmiş, bir kısmı geçmemiş çıkarsa? Siz bir tetkik yaptınız mı? Yani verilen bütün bunlar, belgesel olarak neşredilmiş mi Atatürk döneminde? Ben tahmin etmiyorum, bir araştırıcı olarak.

— Kanıtı var, bunlar yayınlanmış.

— Önyargılardan hareket edersek, çıkmaza gireriz. Sizin bu Atatürk'ün el yazısı dediğiniz kısımların, ben bir bilim adamı olarak, olduğu gibi oraya geçtiğini zannetmiyorum. Geçen pasajlar vardır, geçmeyenler vardır. Bu gerçeği bildiğimiz halde, bunlar Atatürk'ün el yazılarıdır demek, ne kazandırır? Şu yazılardan ne kazanırsınız siz? Şimdi bu yazının size enteresan gelen tarafı, Atatürk dinin karşısında imiş gibi bir hava olması. Peki, bunu toplumumuza lanse etmekle ne kazanırız? Milyonların kalbindeki Atatürk sevgisini hırpalamanın, milli bütünlüğümüz açısından ne gereği var?

— Ben bilim adamıyım ve konuya bakışım siyasi değil. Bir söz, düşünce Atatürk'ünse, önemlidir. Bilimsel olarak, Atatürk araştırmacısı iseniz, bu kurum Atatürk'ün düşüncelerini irdeleyen bir kurumsa, önemli olmalıdır.

— Atatürk'ü hiç kimse bu biçimde toplumda tanımıyor ve böyle tanıtma ihtiyacı duymuyor. Bunu toplumda bu biçimde gündeme getirmek yanlış. Sizin üzerinde durduğunuz noktalar, Atatürk'ün görüşü olarak lanse edilmiş mi? İnsan tekâmül geçirir; biyolojik olduğu kadar fikri tekâmül de vardır. Elyazısı ama Atatürk "al benim elyazımı, ben buyum, neşret" mi demiş?

— Ben özet olarak şunu anlıyorum: Bunlar yayınlanmış olsa da Atatürk'ündür diyemeyiz, diyorsunuz. Oysa dünyanın her tarafında bu tür kurumlar, inceledikleri kişinin küçük bir notunu bile bulsalar, bunu önemli addederler, imzası olması gerekmez...

— Ben benzeri çok kurumlar gezdim. En ufak kâğıdı muhafaza ederler; Atatürk için de aynısı yapılmıştır. Ben, incelemeyelim, üzerinde durmayalım, yayınlanmamıştır, önemsizdir demiyorum.

Eğer toplumda bir tartışma açılacaksa, Atatürk bu tartışmaların dışında kalmalıdır; bu amaçlanmıştır.

---

riyetçilerin ikinci amacı ise Tevrat'ın bir tekrarı olarak gördükleri Kuran'da yer alan evrenin ve insanın yaratılmasına ilişkin görüşleri çürütmek ve bilimin verilerini ortaya koymaktı. Kutsal kitapların, eski Babil efsanelerine kadar uzanan tanrısal açıklamalarının karşısına doğa bilimleri çıkarılıyordu. Böylece cumhuriyetin yetiştireceği yeni kuşaklar, dinin "batıl fikirlerinden" kurtarılacak ve tarihin sosyolojik yasalarını kavrayacaklardı.

Kim kimi yarattı?

Nitekim "Türk Tarihinin Ana Hatları", "Beşer Tarihine Methal" başlıklı ilk bölümünde Kuran'la açıkça tartışmalara giriyor ve kutsal kitapların yaratılış nazariyelerini eleştiriyordu: "200 sene önceki anlayışa göre, dünya beş - altı bin sene önce yaratılmıştı ve yaratılışın şahaseri olan insan Basra'dan tamam iki günlük yolda ve Fırat Nehri üzerinde bulunan cennette zuhur etmişti. Bu kanılar, hep dini kitaplarda hikâye olunan vakaların harfi harfine yorumlanmasından doğuyordu. Artık bugün, az çok aydınlanmış bir insanın bu gibi masalları gerçek kanı biçiminde anlaması ve kabul etmesi mümkün değildi."

Atatürk ve arkadaşları, İslam'ın o güne kadar "Allah kelâmı" olarak öğrettiklerini, Tarih kitaplarında "masal" olarak niteliyorlardı. Doğanın üstündeki ve dışındaki bütün kavramlar, açıkça "uydurma" kabul ediliyordu.

Atatürk ve arkadaşları, İslam'ın o güne kadar "Allah kelâmı" olarak öğrettiklerini "masal" olarak niteliyorlardı. Bu niteleme, Allah'ın tartışmasına bir girişti. Devamı iki sayfa sonra şöyle getiriliyordu: "İşte, doğa, hem evrenin varlıklarının birliğidir ve hem aynı zamanda, evrenin yasalarına bağlı hareket ve kudrettir. O halde, doğa, hem yasaların sahibi, koyucusu, hâkimidir, hem de aynı yasalara bağımlıdır."

Söylenmek istenen açıktı, ama Kemalist devrimciler, bu kadarla yetinmiyorlardı. İnsanın yaratılışı efsanesine karşı söyleyecekleri de vardı.

İZÜ - İSMAİL KARA TÜRKİYE'DE DİNİ HAYAT ARŞİVİ

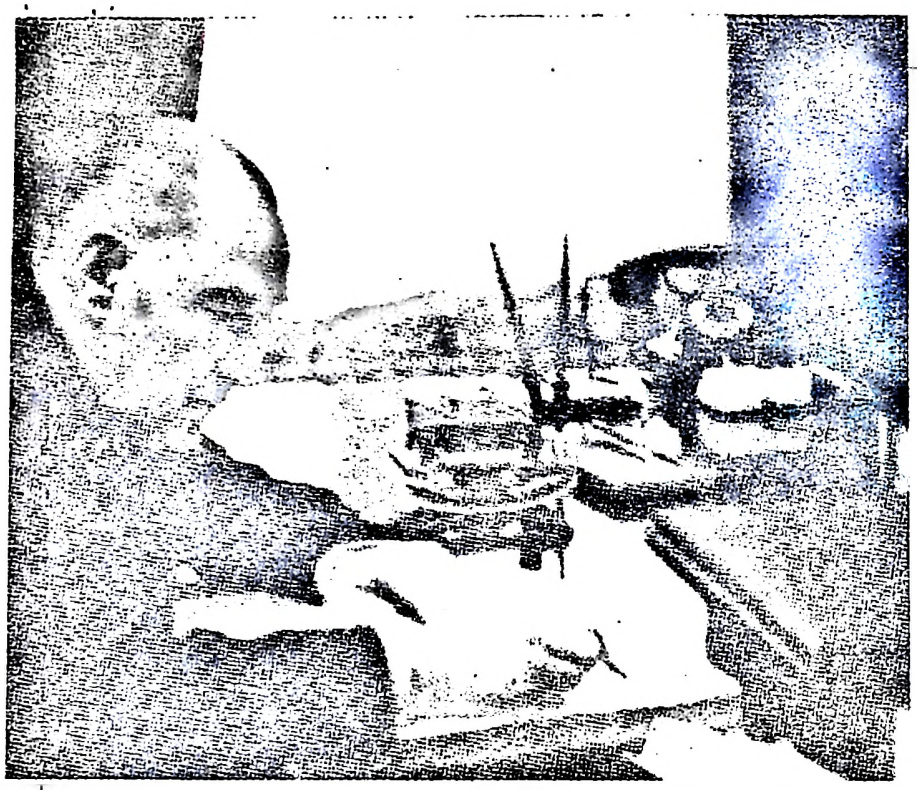

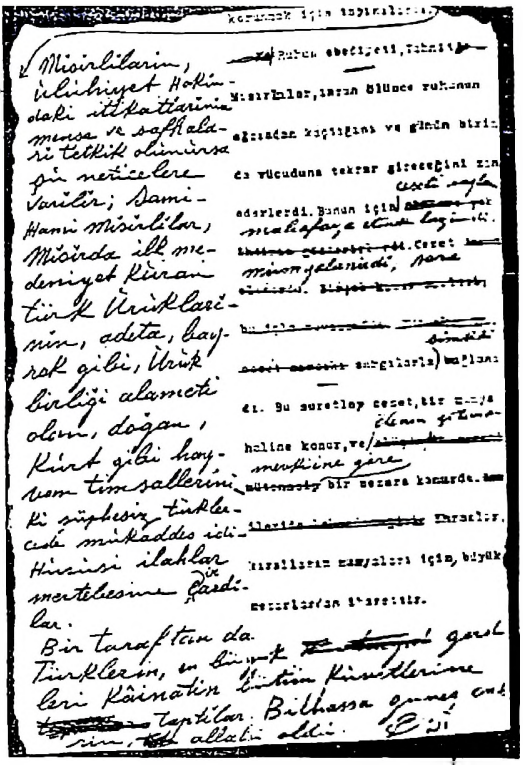

"Gerçekten" diyorlardı, "insan, doğanın yaratığıdır. Hayatın büyük kuralı da doğaya bağımlı olmaktır."

İnsanlık tarihine giriş, artık hüküm bölümüne gelmişti. Yargı kesindi, doğanın üzerinde ve dışındaki bütün kavramlar, insan beyni için saniadan (uydurmadan) başka bir şey olamazdı.

Atatürk ve arkadaşları, insanların doğaüstü bir varlığı kendilerinin "uydurduklarını" söyledikten sonra, bu belirlemelerini somut tarih düzleminde de açıklamaktan geri kalmadıkları görülüyordu. Tek Allah düşüncesi de Mısır tarihinde belli bir gelişme sonucu dünyaya gelmişti. Gazi, bu gelişmeyi anlatan bölümleri yetersiz görmüş ve konunun bam teline dokunan açıklamaları kendi el yazısıyla uzun uzun eklemek ihtiyacını duymuştu. Bu elyazıları, çok sayıda allahtan, az sayıda allaha ve derken tek allaha geçişi, sosyolojik ve siyasal gelişmelerle açıklıyor ve noktayı koyuyordu: Bir allahın kabul edilmesi, siyasetin doğurduğu" bir olaydı. Gazi Mustafa Kemal Atatürk'e göre, Allah, yaratan değil, fakat insan düşüncesinde siyasal nedenlerle doğan bir kavramdı.

Başlangıçta her kabilenin bir timsali vardı. Siyasal gelişmeler, yani kabileler arası birleşme ve mücadeleler sonucu timsaller Allah makamına çıkarılıyordu. Bu allahlar kabile reislerinin üzerinde *Allah-krallardı*. Daha sonra kabile birliklerinden oluşan bu krallar, tek bir kral etrafında birleşiyorlardı. Artık Mısır toplumu devlete geçmişti. Bu gelişmeye paralel olarak allâhların sayısı da azalıyor ve en sonunda teke iniyordu. "Hangi mabedin hükümdarı, dolayısıyla papazları kuvvetlenir ve diğer mabetlere hâkim olursa o mabedin papazları, kendi allâhlarının büyüklüğünü tanıtmağa diğer allahları ehemmiyetten düşürmeğe çalışırlardı."

Gelişmeler sonucu Tinis hanedanından Birinci Pepi, hâkimiyetini kurup Menfis'i merkez yapınca, "yeni ve en büyük bir Allah" gerekiyordu. Atatürk, "Tinis papazları bunun çaresini buldular" diye yazıyordu. Ve çareyi de gene kendi kalemiyle anlatıyordu: "Tinis'in mahalli allahı insan şeklinde temsil edilen *Atom: Ataum: Ammon* idi. Fakat bu ilah, bütün Mısırlıların gözünü doldurmazdı. ...Mahalli mabut ile Güneş'i bir yaptılar. *Atatum-Ra: Amon-Ra* allahını icat ettiler ve papazlar herkese anlattılar, öğrettiler ve tedris ettiler ki, *Ammon-Ra* en büyük allahtır; diğer allahları, insanları ve her şeyi yaratan odur." Atatürk burada, Fatiha suresindeki "rabb-ülâlemin" kavramına, yani "bütün alemlerin sahibi, yaratıcısı" düşüncesine göndermede bulunmaya dikkat etmişti.

Tevrat, İncil ve Kuran'daki Allah kavramının kökeni, Mısır'daki sosyal ve siyasal gelişmelerle açıklanıyordu. Atatürk'ün yazdığı bölümlerde, Hıristiyanlığın bilinen "üçlü inancı"nın kökeni de ortaya konuyordu. Başlangıçta yüzlerce allah varken, bunun "maskaralık" olduğunu anlayan Mısırlı papazlar, "belli başlı allahları, üçe indirmişlerdi: Baba (Osiris: Güneş), oğul (Horus: Güneşin oğlu), Ana (İsis: Ay). Teslis (üçlü) denilen itikadın esası budur." diye yazıyordu Atatürk.

Ahiret, sırat köprüsü, cennet, cehennem

İslam'ın şartları olarak öğretilen diğer inançların da bir esası olmalıydı. Atatürk, bu noktada da hazırlanan daktilolu metne bir çıkma yapıyor ve sayfanın kenarına şunları not

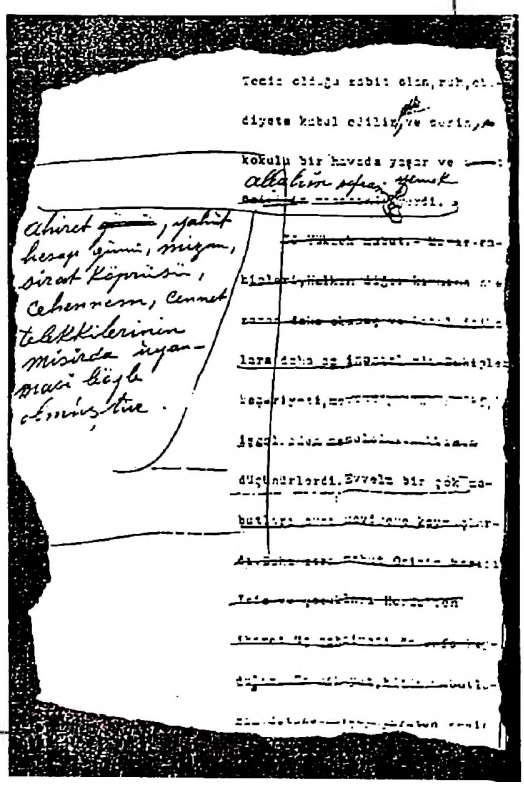

İZÜ - İSMAİL KARA TÜRKİYE'DE DİNİ HAYAT ARŞİVİ

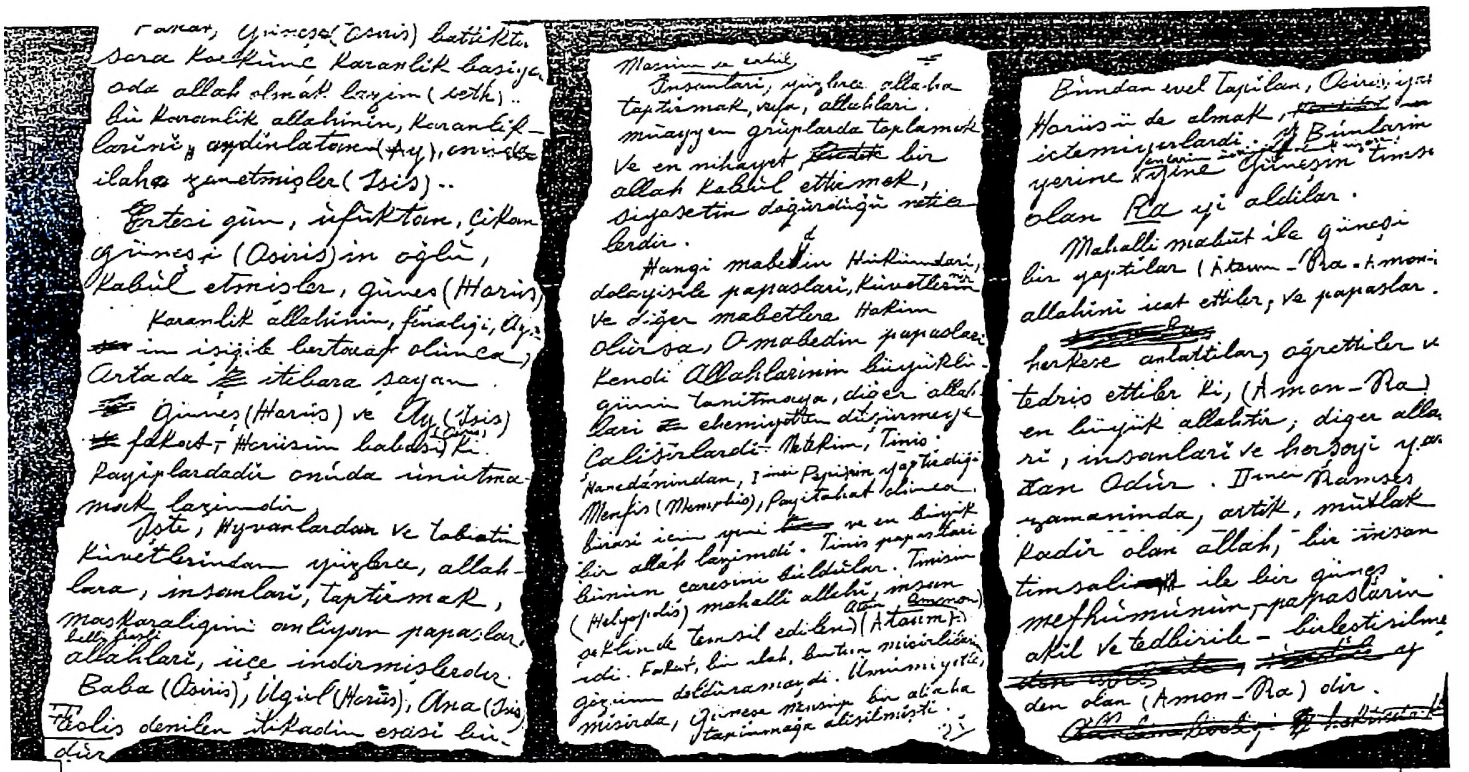

ediyordu: "Ahiret, yahut hesap günü, mizan, sırat köprüsü, cehennem, cennet telâkkilerinin Mısır'da uyanması böyle olmuştu!" Demek ki Atatürk, kutsal kitaplardaki inançların kaynaklarının anlatılmasıyla yetinmiyordu. Bu düşüncelerin oluşumlarıyla İslam arasındaki bağlantı açıkça kurulmalıydı ki, tarihin yazılması amacına ulaşsın, kimse bu yazılanları bir hikâye gibi okumasın ve bin yıllık inançların tarihi kökenleri bilimsel olarak açıklansın. Ruhların sonsuzluğu, ruhların Allah'ın huzurunda tartılması, fena amellerin saptanması, iyi işlerin, yani sevapların da belirlenmesi, ahiret günü, cennet, cehennem, hep eski Mısır inançlarından geliyordu.

Ve inançlar, dinler siyasetin hizmetindeydi. Doğuşunda siyaset vardı dinin. Herhalde şu satırlar, dini siyaset dışında tutabileceklerini iddia eden politikacıların kulakları çınlasın diye yazılmıştı Atatürk tarafından: "Mısır *papazları*, şüphesiz, saf ve cahil halktan çok bilgili, çok zengin ve politikacı idiler. Bu sebeple idi ki Firavunların dayanağı oluyorlar, danışmanları olabiliyorlardı. Papazların, bizzat hükümeti idare ettikleri görülmüştür. Papazlar, istedikleri kadar allahlar yaparlar veya onları birkaç zümre halinde toplarlardı; eğer kuvvetli olmalarına ve menfaatlarına yardım edecekse bütün dünyayı yalnız bir Allah etrafında, kendilerinin hizmetinde kılmağa çalışırlardı."

Yazılar incelendiğinde görülüyordu ki, Atatürk, dönüp dolaşıp sözü tek Allah kavramının doğuşuna getiriyor ve yeni kuşakların düşüncesinde bu sorunun aydınlanmasına çalışıyordu.

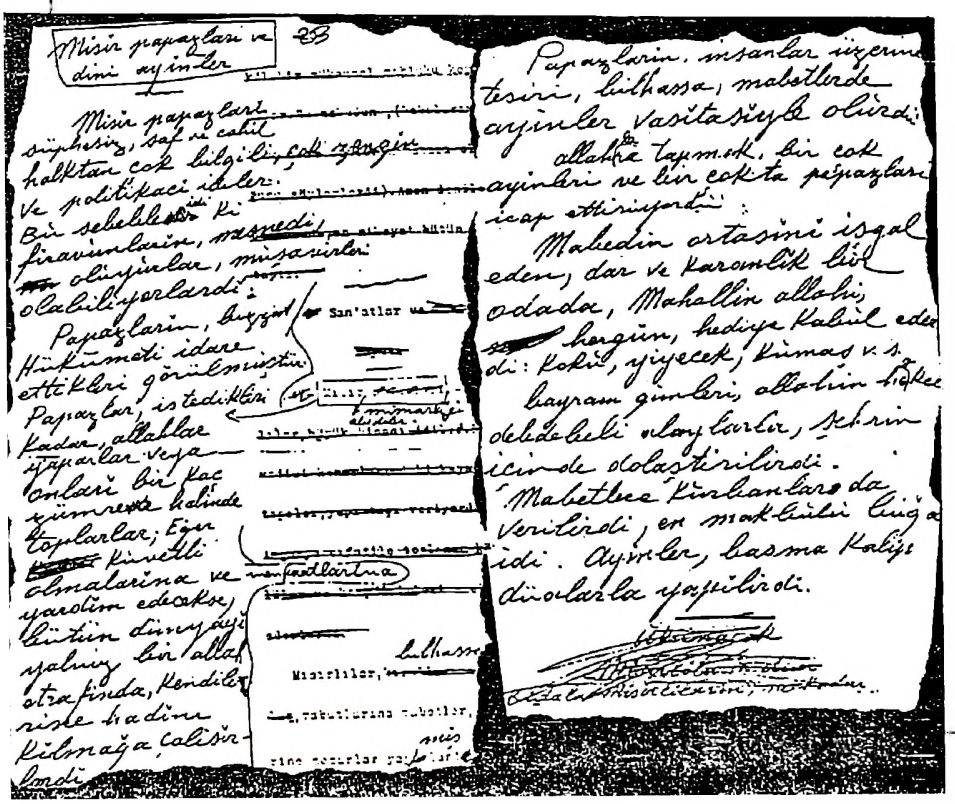

Lise tarih kitaplarında Hz. Muhammed ve İslamiyet

Yüz adet basılan "Türk Tarihinin Ana Hatları" adlı kitap Kemalist önderlik içinde ve Atatürk'ün çevresindeki tarihçiler arasında enine boyuna tartışıldı. Bütün bu görüşler, Kemalist önderlik içinde bir sır olarak mı kalacak yoksa topluma açıklanacak mıydı? Cumhuriyetin kuşakları kutsal kitapların yasalarına göre mi yoksa bilime göre mi eğitilecekti? Din, bugün olduğu gibi o zaman da eğitimin konusuydu, hatta dinlerin anlatılmasına o zaman da büyük önem veriliyordu. Ne var ki, dinleri o zaman dindışı bir açıdan, bilimsel olarak anlatmaktı esas olan.

Lise tarih kitapları işte bu anlayışla hazırlandı. "Türk Tarihinin Ana Hatları" başlıklı ilk hazırlık, geliştirildi, yeni baskılarda daha da olgunlaştırıldı. Atatürk'ün dinler, evrenin ve insanın yaratılışı ve tek Allah fikrinin doğuşu konusunda elyazılarıyla eklediği satırlar, bütün baskılarda olduğu gibi korundu. O bölümlere dokunabilmek o dönemde

İZÜ - İSMAİL KARA TÜRKİYE'DE DİNİ HAYAT ARŞİVİ

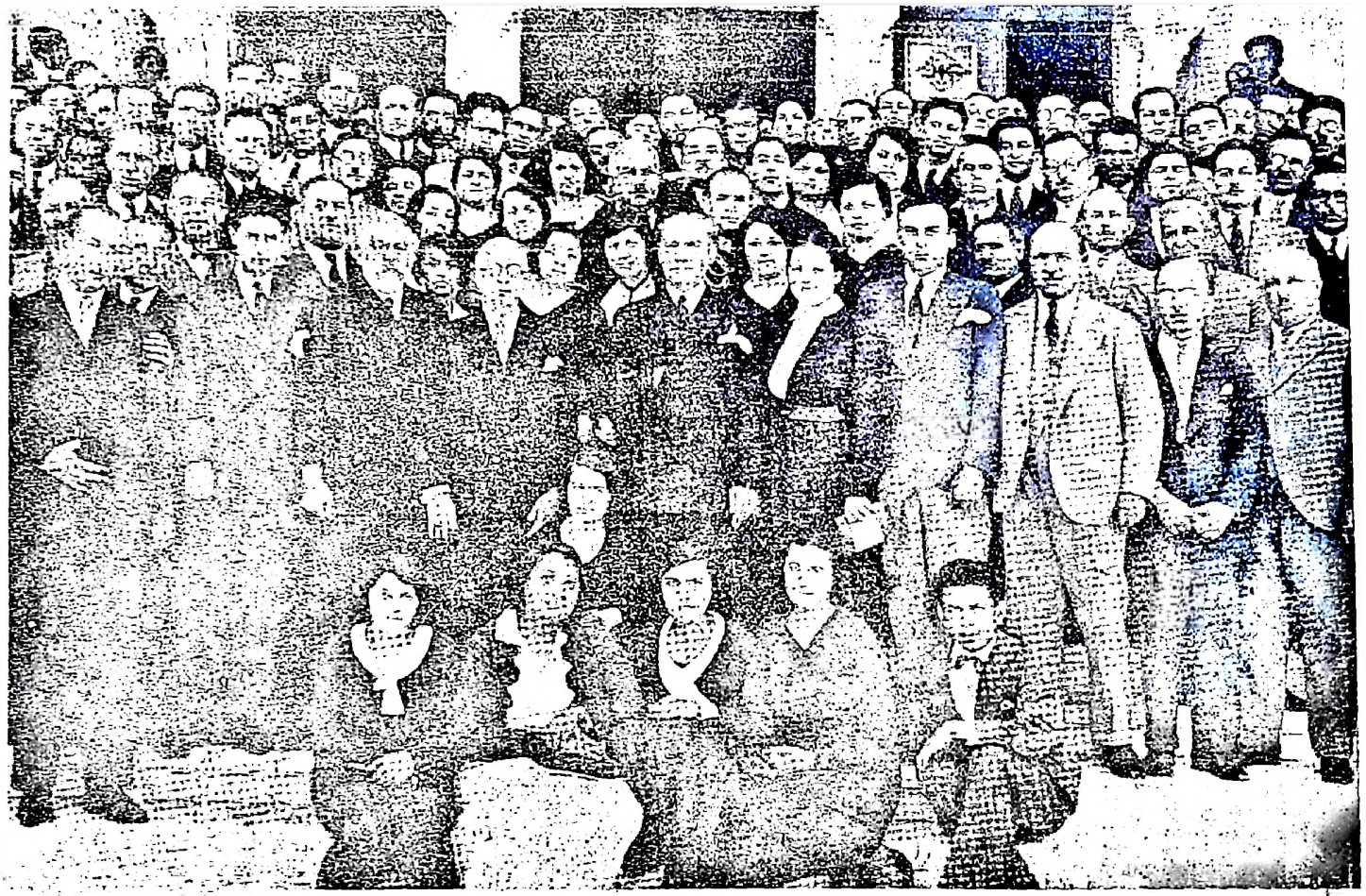

Birinci Türk Tarih Kongresi'ne katılanlar, Gazi ile birlikte.

kimsenin haddi değildi."

Atatürk, lise tarih kitaplarının İslamiyet ve Hz. Muhammed ile ilgili bölümlerini gene kendi elyazılarıyla yazmıştı. Tarih kitaplarında bu bölümler aynen yayınlanmıştı, fakat cumhuriyet ideolojisinin bu radikal açıklamalarının bizzat Atatürk'e ait olduğu kamuoyuna açıklanmamıştı.

1986 yılı martında *Saçak* dergisi, Atatürk'ün elyazılarını açıklıyor ve bir tarih sayfasını aydınlatıyordu. Ancak Atatürk'ün elyazıları *Saçak*'ta yayınlanandan ibaret değildi. Allah düşüncesinin doğuşu konusundaki elyazılarını yayınlamak, *2000'e Doğru*'ya nasip olacaktı.

Saçak'ta yayınlanmış olan elyazılarıyla bugün *2000'e Doğru*'da gün ışığına çıkanlar, birbirini doğruluyor ve bütünlüyor. Arap çöllerinde Hz. Muhammed'in ortaya çıkışı ve İslamiyet'in doğuşu, kabile hayatından büyük bir imparatorluğa geçiş aşamasına rastlamaktaydı, tıpkı Mısır'da tek allahın doğuşunda olduğu gibi. Atatürk, *Saçak*'ta çıkan elyazılarında Hz. Muhammed'in peygamberliğini tartışıyordu. Atatürk'ün ortaya attığı sorular doğrudan doğruya İslam'ın şartlarıyla ilgiliydi: "Muhammed bir melek ile ve Allah ile hakikaten konuşmuş" muydu? "Bu kanaatte bulunanlar olduğu gibi, Muhammed'in isteyerek böyle söylediğini de ileri sürenler olmuştu." Atatürk ise kendi görüşünü çok açık bir ifadeyle yazmıştı: "Bu faraziyeleri bir tarafa bırakmak ve meseleyi ilim ve mantık çerçevesi içinde mütalaa etmek daha doğru olur."

19 Temmuz 1931: Türk Tarih Kurumu'nun Ankara Halk Evi Doğu Salonu'nda Atatürk başkanlığında yapılan toplantısı.

Vahiy ve peygamberlik tartışılıyor

Atatürk, İslamiyet'in "vahiy" teorisine de kesin bir tavırla cephe alıyordu. "Muhammed, başlangıçta Allah'ın resülüyüm diye ortaya çıkmamıştı; bunu düşünmemişti. Bu düşünce, senelerce mücadele ettikten ve

İZÜ - İSMAİL KARA TÜRKİYE'DE DİNİ HAYAT ARŞİVİ

GÖRÜŞME

Prof. YAŞAR YÜCEL

"Atatürk'ün dinsiz olduğuna inanmıyorum"

Prof. Yücel, belgelerin nerede olduğunu tam bilmiyor ve arşivlerin herkese açık olduğunu belirtiyor.

2000'e Doğru yazarlarından Doç. Türker Alkan, Türk Tarih Kurumu Başkanı Prof. Yaşar Yücel ile görüştü. Ancak Sayın Yücel sorulara Kurum Başkanı sıfatıyla değil, bir tarihçi olarak yanıt verdi.

Doç. Türker Alkan: 1930'ların başlarında hazırlanan "Türk Tarihinin Ana Hatları" kitabının çok önemli olduğunu, bütün tarih kitaplarına kaynak teşkil ettiğini biliyoruz. Eserin ilk daktilo taslağına, Atatürk'ün elyazısıyla katkılarını içeren belgeler, anladığımız kadarıyla, Atatürk Yüksek Kurumu'nda bulunuyor.

Prof. Yaşar Yücel: Orada var mı?

Doç. Alkan: Evet, şu anda fotokopisi yanımda; buyurun.

Prof. Yücel: Bunların olsa olsa, bizim Tarih Kurumu'nda olması lazım.

Doç. Alkan: Sizden Atatürk Yüksek Kurumu'na gitmiş olabilir mi?

Prof. Yücel: Yok, zannetmiyorum. Hiç duymadım, ilk defa şimdi duyuyorum. Ben bunların büyük bir kısmının rahmetli Afet Hanım'ın evinde olduğuna inanıyorum.

Doç. Alkan: Bu belgenin, TTK'da, kataloglarda yer alması, varlığının duyurulması gerekmez miydi?

Prof. Yücel: Onların hiçbirisi gizli değil. Hepsi araştırmacılara açık.

Doç. Alkan: AYK'nın bütün belgeleri, arşivleri aynı şekilde açık mı?

Prof. Yücel: Tabii, hepsi açık. Bizde ne varsa, Atatürk'le ilgili, kurumda kalmış toplanmış ne varsa, hepsi açık. Arşivin hepsinde herkes gelip rahatlıkla çalışabilir.

Doç. Alkan: 2000'e Doğru dergisi, Yüksek Kurumun kültür politikasında gizlilik diye bir eğilim olduğunu daha önce yazmıştı...

Prof. Yücel: Kültür politikasında bir gizlilik falan söz konusu olamaz. Kültür politikası sadece Yüksek Kurum'un ve bağlı kuruluşların meselesi değil. Bu, bütün Türkiye Cumhuriyeti'ni ilgilendiren bir kültür politikası olduğuna göre, kesinlikle gizlilik söz konusu olamaz.

Doç. Alkan: O zaman, bu belgeleri de normal olarak isteyen okuyabilir mi?

Prof. Yücel: Kesinlikle. Zaman zaman her taraftan geliyorlar araştırmaya. Bizim arşivimizde Atatürk'le ilgili olan her şey, araştırmacılara açık.

Doç. Alkan: Atatürk'ün kendi elyazmasıyla yaptığı çıkmalar esas kitapta da yer almış. İslam'da da temel kabul edilen birtakım kavramların, aslında Mısır'da doğup geliştiğini ileri sürüyor. Bir tarihçi olarak, nasıl karşılıyorsunuz?

Prof. Yücel: Ben, Atatürk'ün kesinlikle dinsiz bir insan olduğunu kabul etmiyorum. Çünkü Atatürk'ün özlediği İslam dini, birtakım gerici çevrelerin düşündüğü tipte bir İslam düşüncesi değil. Hilafetin kaldırılması dolayısıyla, neşredilen gizli zabıtlar arasında, BMM'de verdiği nutukta, İslam dinini nasıl anladığını, en açık biçimde dile getiriyor. Bu şekildeki ifadelere dayanarak Atatürk dinsizdi sonucuna varılmasına, kesinlikle karşıyım. Atatürk, İslam dinine gerçekten inanmış ve ona her türlü hurafenin dışında akılcı bir şekilde inanmış bir kişi. Harp Tarihi Dairesi'nde birtakım belgeleri var, orada kendi vefat etmiş yakınları için Kuran okunmasını istediğini, belirli günlerde onlar için dualar okunmasını emrettiğini görüyoruz. □

fikirlerini yaydıktan sonra kendisinde hasıl olmuştu." Muhammed de başlangıçta diğer Araplar gibi cinlere inanıyordu. "Cinlerin şairlere şiir ilham ettikleri kanısında idi. Muhammed'in İsa ve Musa dinlerine dair öğrendikleri de bu inancını kuvvetlendirmişti. İsa'ya atfolunan mucizelerin çoğu cinleri tardetmekten ibaretti. Muhammed dahi bütün cinleri ... şeytanlarla bir tuttu. Fakat Muhammed diğer yandan doğanın üstünde bir kuvvetin ilhamlarına maruz kaldığına inandı." Atatürk, devamla "Muhammed ilhamlarını cinlerden almadığını ve fakat cinlerden yüksek olan Allahtan aldığını söyler" diyor. "Muhammed" Atatürk'e göre, "Herhalde şiddetli bir heyecana uğramıştı." "Kuran surelerine" gelince, Atatürk'e göre onların da bir açıklaması vardı. Bu sureler, "Muhammed'e açık semada peyda olmuş bir şimşek gibi günün birinde, birdenbire bir taraftan inmiş değillerdi. Muhammed'in söylediği sureler uzun bir devirde dini düşüncelerinin ürünü olmuştu. Muhammed bu surelere birçok çalıştıktan ve incelemeler yaptıktan sonra edebi bir şekil vermişti." Atatürk, İslamiyet'in doğuşunu araştırırken, yalnız Muhammed'in kişiliği üzerinde durmayı yeterli bulmuyor, asıl toplumsal gelişmeye, kendi deyişiyle "Muhammed'in faaliyet alanını oluşturan kavmin durumuna" dikkat yöneltiyordu. "Toplum, Muhammed'in ilk telkinlerini ağır bir gelişmeyle düzeltmiş ve genişletmişti."

Görüldüğü gibi Atatürk, Kuran surelerini, Allah kelamı olarak değil, Hazreti Muhammed'in inceleme ve düşüncelerinin ürünü, söylediği edebi sözler olarak görüyordu. İslamiyet de

İZÜ - İSMAİL KARA TÜRKİYE'DE DİNİ HAYAT ARŞİVİ

gökten inmemiş, fakat toplumsal bir gelişmenin sonucunda doğmuştu.

Atatürk'ü gizleme kurumu

Peki, Atatürk'ün eliyle yazdığı ve cumhuriyetin tarih kitaplarında yıllarca ders olarak okutulan görüşler, toplumumuzdan niçin saklanmaktadır? Bu soruya öncelikle Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu yanıt vermek durumundaydı. Çünkü elyazıları Kurum'un arşivlerinde gizlenmekteydi. *2000'e Doğru*'nun "Türk-İslam" sentezi konusundaki yayını üzerine açıklamada bulunan Kurum, "Atatürkçü" olduğunu söylüyor, fakat Atatürk'ün görüşlerini saklıyordu. Elyazılarının varlığına ilişkin ajansların ve gazetecilerin sorunlarını, Kurumun Başkanı Emekli Korgeneral Suat İlhan hep yanıtsız bırakmıştı. Acaba bu tavırda bir çelişme yok muydu? Bu nasıl Atatürkçülük idi? Kasalarda sakladıkları Atatürk'ün yazılarına, "evet bunlar Atatürk'ün yazısıdır" demek cesaretinden yoksun olanlar, kendilerini nasıl oluyor da "Atatürkçü" diye tanımlayabiliyorlardı? Ayrıca bu nasıl sorumluluktu? Atatürk'ün düşüncelerine katılmamak, elbette herkes gibi onların da hakkıydı, ama devletten Atatürk'ün elyazılarını gizlemek için mi maaş alıyorlardı? 1980'li yıllarda, Atatürk adına Atatürk'le ilgisi olmayan resmî ideolojiyi millete dayatmak ve tüm milleti topyekün bu ideolojinin cenderesinde sıkıştırmak için mi görevlendirilmişlerdi? Bütün bu sorular karşısında susuyor, susuyor, susuyorlardı. Ve sanıyorlardı ki, gerçeklerin üzerini susarak örtebilirler. Ama şu kadarını bile düşünemiyorlardı: Bütün bu konular, susarak kapanamayacak kadar önemliydi ve bir gün eninde sonunda konuşmak zorunda kalacaklardı. □

TÜRK TARİHİNİN ANA HATLARI

"Türk Tarihi Heyetinin, başka azalarının ve mevzu ile alâkalı zatlerin mütalea ve tenkit nazarlarına arzolunmak üzere yalnız yüz nüsha basılmıştır.

iddia etmiyoruz, yalnız bu hususta çalışacaklara umumî bir istikamet ve hedef gösteriyoruz.

İkinci bir maksadımız da kâinatın teşekkülüne, beşerin zuhuruna ve beşer hayatının tarihî devirlerden evvelki mazisine dair, yakın zamanlara kadar itibarda bulunan yanlış telâkkilerin önüne geçmektir. Yahudilerin mukaddes saydıkları efsanelerden çıkan bu telâkkiler membaların tenkidi ile, ve son zamanların ilmî keşiflerile artık tamamen kıymetini kaybetmiştir. Tenkidi tarihe ve tabiî ilimlere dayanılarak kurulan faraziyeler elbette Sifrittekvin'*in haberlerinden daha ilmîdir. İşte bunun içindir ki, kitabımızda beşerin tarihine girmeden önce kâinat, dünya ve insan hakkında zamanımızın ilme müstenit nazariyelerini nakil ve izah ettik; ve bunu yaparken, batıl fikirlerden sıyrılarak, tarihî seniyeti kavramaya çalıştık.*

200 sene evvelki telâkkiye göre dünya 5-6 bin sene evvel yaratılmıştır ve hilkatin şaheseri olan insan Basradan tamam iki günlük yolda ve Fırat nehri üzerinde bulunan cennette zuhur etmiştir.

Bu kanaatlar, hep dinî kitaplarda hikâye olunan vakaların harfi harfine tefsirinden doğuyordu. Artık bugün, az çok tenevvür etmiş bir insanın bu gibi masalları hakikî kanaat şeklinde telâkki ve kabul etmesi mümkün değildir.

hakikati müşahede edeceğiz. Fakat ondan evvel şunu söyliyelim ki, insanların bütün bilgileri ve inanışları, insanın zekâsı eseridir. Zekâ tabiî olan *dımağdan* çıkar. Bundan, tabiatı anlamakta zekânın, en büyük cevher ve müessir olduğu anlaşıldığı gibi, tabiatın fevkinde ve haricindeki bütün mefhumların, insan dımağı için saniadan başka bir şey olmıyacağı meydana çıkar.

Prof. Dr. Şerafettin Turan: "El yazıları Harp Tarihi Dairesi'nde"

Türk Tarihinin Ana Hatları, Tarih Kurumu'nun kuruluşundan sonra, yeni yazılacak tarih kitaplarına bir hazırlıktır. Değişik kişiler aralarında işbirliği yaptıktan sonra değişik bölümleri yazmışlar, bunlar Atatürk'ün de katıldığı toplantılarda tartışılmış. O'nun bazı düzeltmeleri vardır.

Atatürk'ün özellikle eski çağ tarihi üzerinde durduğu, İslam tarihini, Timur bölümünü ve Hazreti Muhammed'in yaşamı ile ilgili bölümleri beğenmeyip kendisinin yazdığı belli. Atatürk'ün özel arşivinde olanlar, Atatürk öldükten sonra Ziraat Bankası'ndaki özel bir kasada saklanıyordu. Ve 1953'te Anıtkabir'e taşındığında, bu belgeler bir kez daha

İZÜ - İSMAİL KARA TÜRKİYE'DE DİNİ HAYAT ARŞİVİ

açılmıştır, komisyon gözetiminde. Bu komisyonda, benim bildiğim, Genelkurmay temsilcileri yanında, özellikle Afet Hanım'la Enver Ziya Bey vardı. Harp Tarihi Dairesi'ne 1958-59'da intikal etmemiş. Fakat 27 Mayıs'tan sonra, Çankaya'daki belgeler Harp Tarihi Dairesi'ne verildi; bir kısmı da Anıtkabir'deydi. Tarih çalışmalarına ilişkin Atatürk'ün kendi notları, müsveddeleri, orada idi.

1981 öncesinde, Atatürk'ün 100. yıl kutlama törenlerine Ecevit hükümeti döneminde başlandı ve Kültür Bakanlığı görevlendirildi. Komisyon Başkanı da bendim. Öncelikli noktalardan biri, Atatürk'e ilişkin özel arşivin olduğu gibi yayınlanması idi. Ve bu görev Harp Tarihi Dairesi'ne verilmiştir. Tarih Kurumu, İçişleri, Dışişleri Bakanlıkları ne varsa yayınlayacaklardı.

Haluk Özdalga: "Bizi Atatürk'ten koruyorlar"

Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu'nun oluşturulmasında etkili olan zihniyete göre devlet, toplumun kültür hayatını denetim altında tutmalıdır. Toplumun zenginlik ve çeşitlilik dolu kültür hayatı devletin himayesinde ve gözetimi altında gelişmelidir.

AKDTYK'nın yöneticileri eğer Atatürk'le ilgili bazı belgeleri kilitli kasalarda saklıyorlarsa, demek ki, bu belgeler açıklandığında zararlı ve tehlikeli bir durumla karşılaşacağımızı düşünüyorlar... Belki de, kültür hayatımızda derin sarsıntılar veya infilaklar olur diye endişe ediyorlar ve bizi bu tür kötü sonuçlardan korumaya çalışıyorlardır. Şimdi bu yayınlar üzerine, bu belgelerin dışarıya sızıp zarar vermesini önlemek ve bizi korumak için daha çok gayret göstermeye başlayabilir ve kasaların üstüne bir kilit daha vurabilirler. Bizleri bu kadar çok sevdikleri ve korumaya çalıştıkları için kendilerine teşekkür etmeliyiz.

İlhan Selçuk: "Dünyayı ve benliğimizi keşfediyorduk"

Bugün bazı çevrelerin "resmi tarih" diye azımsadıkları tarihsel yaklaşım Türkiye'nin gelişiminde ilk büyük bilimsel atılımdır, yanlışlarıyla, doğrularıyla bilimsel yaklaşım desteğinde ve yöntemlerinde tarihimize eğilme çabalarıdır. Bunun yanı sıra insanlık tarihine bilimsel ve maddeci boyut-

TÜRK TARİHİNİN ANA HATLARI

— Her halde, hayatın, her hangi bir tabiat haricî âmilin müdahelesi olmaksızın, dünya üzerinde tabiî ve zarurî, bir kimya ve fizik seyri neticesi olduğunu kabul etmek lâzımdır. Aksi takdirde, meselâ bir mantarı, bir sineği ve bunların mevcudiyetlerindeki seyri, bir billûr parçasında, pek zarif bir şekilde sıra sıra dizilmiş olan unsurlardan, veya ruzgârla dalgalanan bir kum deryasından daha esrarengiz bir mahiyette sanmak ve bu iki nevi varlık arasındaki gayri tabiî farkın sebeplerini araştırmak gibi gülünç bir mevkie düşülür.

Filhakika, umumiyetle iddia olunuyor ki insanın ve büyük maymunların müşterek bir cetleri vardır. Bu cet dahi, daha basit şekilleri haiz bir nesilden, ilk memeli hayvan cinslerinin birinden ayrılıyor. Bu memeli hayvan da bir nevi yerde sürünen hayvanların birinden ve en nihayet bu da balıklardan geliyor. İnsanın bu şeceresi, insanın teşrihile sair kemikli hayvanların teşrihi arasındaki mukayeselere müstenittir.

İşte, hayvanlardan ve tabiatın kuvetlerinden yüzlerce allahlara insanları taptırmanın maskaralık olduğunu anlayan papazlar, bellibaşlı allahları, üçe indirmişlerdir: Baba (Osiris), Oğul (Horus), Ana (İsis). *Testis* denilen itikadın esası budur. Masum ve cahil insanları, yüzlerce allaha taptırmak veya allahları, muayyen gruplarda toplamak ve en nihayet bir allah kabul ettirmek, siyasetin doğurduğu neticelerdir.

Mahalli mabut ile Güneşi bir yaptılar. *Ataum-Ra = Ammon-Ra* allahını icat ettiler; ve papazlar herkese anlattılar, öğrettiler ve tedris ettiler ki *Ammon-Ra* en büyük allahtır; diğer allahları, insanları ve her şeyi yaratan odur. *İkinci Ramses* zamanında, artık, mutlak kadir olan allah, bir insan timsali ile bir güneş mefhumunun — papazların akıl ve tedbirlerile — birleştirilmesinden olan *Ammon Ra* dır.

Ahiret, yahut hesap günü, mizan, sırat köprüsü, cehennem, cennet telâkkilerinin Mısırda uyanması böyle olmuştu.

MISIRIN PAPAZLARI VE DİNÎ AYİNLER

Mısır *papazları*, şüphesiz, saf ve cahil halktan çok bilgili, çok zengin ve politikacı idiler. Bu sebeple idi ki, Fir'avunların mesnedi oluyorlar, müşavirleri olabiliyorlardı.

Papazların, bizzat hükûmeti idare ettikleri görülmüştür. Papazlar, istedikleri kadar, allahlar yaparlar veya onları birkaç zümre halinde toplarlardı; eğer kuvvetli olmalarına ve menfaatlarına yardım edecekse bütün dünyayı yalnız bir allah etrafında, kendilerine hadim kılmağa çalışırlardı.

Papazların insanlar üzerine tesiri, bilhassa mabetlerde ayinler vasıtasile olurdu.

İZÜ - İSMAİL KARA TÜRKİYE'DE DİNİ HAYAT ARŞİVİ

lara yakınlaşan bir çizgide bakılmıştır. Bizim kuşak tam anlamında, laik bir öğretimden geçti. İnsanlık tarihinin büyük bir aşamasını bir tek kuşağın ömrü içinde yaşadık.

Atilla Sav: "Atatürk Tanrı kavramının sömürülmesine karşıydı"

Atatürk ile ilgili her türlü belge ve bilgiyi derlemek yararlıdır. Hatta zorunludur. Bu kaynaklar kamu kaynağıdır, kamu malıdır. Bunları gizlemek, kamudan saklamak yanlıştır. Demokrasiye aykırıdır, çünkü demokrasi açıklık rejimidir. Aynı kaynakları inceleyen birçok düşünür, değişik yorumlar ve değerlendirmeler de getirebilirler. Önemli olan, bu tartışma ortamının yaratılması ve tartışmanın ürünlerinin serbestçe değerlendirilmesidir.

Atatürk'ün dinsel inanç ve duygulara saygısı vardır. Ancak bu türlü aracıların, ruhban sınıfının, din tacirlerinin, büyük toplum katmanlarının inançlarını kullanarak, toplumu çağın gerisinde bırakmaya çalışmalarına da her zaman düşmanlık beslemiş ve bu yanlış tutumla tartışmıştır.

Oktay Akbal: "Hafize Özal da öğrencilerine bu kitapları okuttu"

Çocukluğum Şehzadebaşı'nda geçti. O zaman İstanbul'un tutucu yerlerinden biriydi. Buna rağmen hiç kimse, kimsenin dinine imanına karışmazdı. İsteyen kiliseye, isteyen camiye gider, istemeyen de gitmezdi. Babam, öğretmen arkadaşları oturur Atatürk'ü, çevresini eleştirirlerdi. Ama bizi dinimizden ettiler gibi bir söz hiç işitmedim. O zamanki öğretmenlerden biri de Hafize Özal'dı. Bulkitapları o da öğrencilere okuttu. Cumhuriyet Bayramlarında kürsüden nutuklar atmış, şimdi komiklik olarak niteliyormuş.

Hangi kitap kaldı ki bizim dönemden, bu kalsın. Biyoloji, astronomi, jeoloji bile yok. Felsefe kitapları din dersi gibi oldu. O zaman Avrupa ayarındaydı. Akılcı bir öğretim sistemi vardı. Sonraları politik bir kullanım haline geldi. □

TARİH

I

TARİHTENEVELKİ ZAMANLAR VE ESKİ ZAMANLAR

T. T. T. CEMİYETİ TARAFINDAN YAZILMIŞTIR

Mf. V.

1932

İSTANBUL

DEVLET MATBAASI

ZEKA

Fakat şunu söyliyelim ki, insanların bütün bilgileri ve inanışları, insanın zekâsı eseridir. Zekâ tabiî olan dimağdan çıkar. Bundan, tabiatı anlamakta zekânın, en büyük cevher ve müessir olduğu anlaşıldığı gibi tabiatin fevkinde ve haricindeki bütün mefhumların, insan dimağı için kendi tarafından uydurma şeylerden başka bir şey olmıyacağı meydana çıkar.

DÜNYA VE HAYAT HAKKINDA YANLIŞ FİKİRLER

Bundan 200 sene eveline kadar dünyanın 5-6 bin sene önce yaratıldığı ve insanın Basraya iki günlük yolda, Fırat nehri üzerinde bulunan "*cennet*„te yaratıldığı zannolunmakta idi.

Bu kanaatler hep din kitaplarındaki hikâyelerin, olduğu gibi hakikat sanılmasından doğuyordu.

Artık, hayatın 6 bin senelik değil, milyonlarca senelik olduğu anlaşılmıştır.

Her halde şunu kabul etmek lâzımdır ki hayat tabiatin haricinden gelmiş değildir, ve tabiatin fevkinde bir amilin eseri de değildir. Hayat tıpkı suyun buhar olması; bazı cisimlerin billûr haline geçmesi, hararet tesirile toprağın ısınması kabilinden zarurî bir tabiat hadisesidir, ve husulü için lâzım olan tabiî sebepler mevcut olduğu zaman kendiliğinden hasıl olmuştur.

İşte hayvanlardan ve tabiatin kuvvetlerinden yüzlerce allahlara insanları taptırmanın maskaralık olduğunu anlıyan papazlar, bellibaşlı allahları, üçe indirmişlerdir: Baba (Osiris) Oğul (Horüs), Ana (İsis). *Teslis* denilen itikadın esası budur. Masum ve cahil insanları, yüzlerce allaha taptırmak veya allahları, muayyen gruplara toplamak ve en nihayet bir allah kabul etmek, siyasetin doğurduğu neticelerdir.

İZÜ - İSMAİL KARA TÜRKİYE'DE DİNİ HAYAT ARŞİVİ